

2. Борисова О. В., Знаткова О. М., Кульга О. О., Никітіна В. В. Соціальна робота з вимушеними переселенцями в сучасній Україні : монографія / за ред. Борисової О. В. Луган. нац. аграр. ун-т. К.: Видавничий дім «Кондор», 2019. 468 с.
3. Сайт Міністерства соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (дата звернення: 01.05.2021)
4. Середняк Т. К. Практичний довідник з питань соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. Дніпро, 2017, 52 с.

Ірина Гайдамашко

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри педагогіки

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
м. Хмельницький

ПОТЕНЦІАЛ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФІЛАКТИЧНІЙ РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

У статті обґрунтовано потенціал тренінгових технологій у процесі здійснення профілактичної роботи як одного із важливих напрямів професійної діяльності соціального педагога. Визначено специфічні риси тренінгу, його змістовий та процесуальний аспекти. Окреслено переваги використання тренінгових технологій у профілактиці негативних явищ суспільства.

Ключові слова: *тренінгові технології, соціальний педагог, профілактична робота.*

Сучасне українське суспільство характеризується суттєвими реформами в різних сферах життєдіяльності: політичній, економічній, медичній, в сферах освіти та культури тощо. Варто зазначити, що не завжди вони сприяють лише позитивним змінам, а й в окремих випадках зумовлюють виникнення низки різних негативних явищ, замовчування або ігнорування яких може призвести до суттєвих масштабів соціальних проблем. З огляду на це, одним із важливих напрямів роботи соціального педагога закладу загальної середньої освіти є профілактика негативних явищ.

Аналіз наукової літератури свідчить про значну увагу науковців до проблеми профілактики негативних явищ у суспільстві. Зокрема, у царині соціальної педагогіки існує низка наукових напрацювань

(В. Афанасьєва, О. Безпалько, Р. Булатова, Р. Вайнола, Л. Завацька, І. Зверєва, А. Капська, І. Козубовська, Р. Овчарова, В. Оржеховська, С. Пальчевський, В. Полехіна, З. Шевців та ін.), які розкривають суть профілактики у контексті соціально-педагогічної діяльності. Так, у малій енциклопедії з соціальної педагогіки за редакцією І. Зверєвої (Київ, 2008 р.) [2, с. 154], поняття «профілактика» визначається як система соціальних, медичних та інших заходів, спрямованих на запобігання, відвернення розвитку соціальних проблем або захворювання.

Аналіз наукової літератури з соціальної педагогіки свідчить, що *соціально-педагогічна профілактика* трактується як: сукупність державних, суспільних, соціально-медичних і організаційно-виховних заходів, які спрямовані на попередження, усунення чи нейтралізацію основних причин та умов, які викликають різноманітні соціальні відхилення негативного характеру та інші соціально небезпечні прояви у поведінці (Л. Завацька, Р. Овчарова, Т. Шаповал і Т. Гончаренко); державно-суспільний процес, який спрямований на усунення причин і умов, які провокують відхилення у поведінці людини і спонукають її до злочинів (М. Муртазалієва); система заходів соціального виховання, що спрямовані на створення оптимальної соціальної ситуації розвитку учня і сприяють прояву різних видів його активності (Р. Булатова).

Беззаперечним є той факт, що соціально-педагогічна профілактика повинна мати комплексний та систематичний характер, а її зміст включати низку інноваційних технологій, форм, методів та заходів щодо попередження та подолання негативних явищ у суспільстві. Значний потенціал у процесі профілактики актуальних соціальних проблем мають тренінгові технології, які передбачають групову форму роботи, що ґрунтується на активній взаємодії всіх учасників тренінгу.

У науково-методичній літературі є низка праць, в яких висвітлюється питання використання тренінгових технологій та її елементів (Т. Авельцева, Н. Афанасьєва, Г. Бєвз, І. Вачков, В. Гаврилюк, О. Главник, І. Дичківська, Л. Животовська, І. Зверєва, Г. Лактіонова, С. Мельник, Б. Паригін, Л. Перелигіна, Р. Тур, С. Страшко, Т. Цюман, М. Шевчук та інші).

Дефінітивний аналіз поняття «тренінгові технології» свідчить про неоднозначність та багатоаспектність його трактування. Так,

В. Підгурська розглядає означений термін як здобуття та засвоєння знань, формування і розвиток умінь, навичок, важливих якостей, ціннісних орієнтацій, компетентностей тощо [5]. П. Бавіна трактує тренінгові технології як спеціально організовані й розгорнуті у часі процедури навчання, під час яких реалізується уся система взаємозв'язків між цілями, задачами, змістом, ігровими та неігровими інтерактивними методами навчання, а також система зворотного зв'язку і корекції [3].

Як свідчить аналіз наукової літератури, існують різні види соціально-профілактичних тренінгів, зокрема: тренінг резистентності (стійкості) до негативного соціального впливу; тренінг асертивності або афективно-ціннісного навчання; тренінг формування життєвих навичок – найважливіших соціальних умінь особистості [6, с. 19]. З огляду на це, соціальний педагог може використовувати різні види тренінгів у профілактиці негативних явищ суспільства та у роботі з різними категоріями клієнтів.

Варто зазначити, що тренінгові технології є важливим засобом у профілактичній роботі соціального педагога, оскільки орієнтовані на змістовий та процесуальний аспекти. Зміст тренінгу визначається з огляду на його тематику (відповідно до соціальної проблеми), мету та основні завдання. Процесуальна частина передбачає чітку організацію всіх складових тренінгу (вступна, основна та завершальна частина), ефективну взаємодію учасників тренінгу, створення сприятливої психологічної атмосфери, а також добір доцільних методів роботи (міні-лекція, презентація, мозковий штурм, робота в парах та групах, кейс-метод, дискусії, метод проєктів, ігрові методи тощо).

Аналіз наукової соціально-педагогічної та психологічної літератури з проблеми дослідження [1; 4; 6] свідчить, що специфічними рисами тренінгу вважаються: дотримання певних принципів групової роботи, що дає змогу кожному учаснику ідентифікувати себе з іншими, набувати нового досвіду; активність учасників, що передбачає інтерактивний обмін інформацією; можливість вільно висловлювати свої думки, а навчання спрямоване не лише на знання, а й на вироблення певних вмінь і навичок; побудова взаємовідносин у системі «тут і зараз», що базується на відтворенні проблемних ситуацій, характерних для реального життя; неформальна атмосфера проведення заняття сприяє позитивній налаштованості учасників, дозволяє забезпечувати зворотній

комунікативний, емоційний, інтелектуальний зв'язок між членами групи; об'єктивація суб'єктивних почуттів та емоцій учасників групи стосовно один одного та подій, які відбуваються в групі, вербалізована рефлексія.

У процесі здійснення профілактичної роботи соціальний педагог має забезпечити розвиваючий та оздоровчий ефект у тренінговій групі шляхом створення атмосфери дружелюбності, емпатії, щирості, саморозкриття і теплих взаємовідносин. Окрім того, тренінг дає змогу не лише сформуванню певних знань, а й застосувати їх на практиці, перетворивши на вміння. Саме тому соціальний педагог має побудувати таку систему проблем, запитань, завдань та вправ, які б надавали учасникам можливість переглянути звичні стереотипи та відпрацювати нові моделі поведінки.

Таким чином, у процесі профілактичної роботи тренінгові технології сприяють: розвитку вміння грамотно проявляти свої емоції та почуття; аналізу учасниками тренінгу власних моделей поведінки; розумінню почуттів, переживань, станів та інтересів інших людей; виявленню сильних та слабких сторін кожної особистості; розвитку когнітивних процесів, комунікативних здібностей, впевненості, цілеспрямованості, креативності, сили волі, почуттів обов'язку та відповідальності, самоорганізованості; формуванню навичок конструктивної взаємодії з оточуючими; розвитку здатності до цілепокладання, а також узгодження цілей та планів з власними можливостями; відпрацюванню нових моделей поведінки тощо. З огляду на це, використання тренінгових технологій має значний потенціал у профілактичній роботі соціального педагога.

Список використаних джерел

1. Бикова В., Ніколова Н. Тренінг – форма інтерактивного навчання. *Освіта. Технікуми, коледжі*. 2010. №2. С.38-40.
2. Зверева І. Д. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. К.: ЦУЛ, 2008. 336 с.
3. Лук'янова Л. Тренінгові технології в освіті дорослих. URL: <http://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення: 05.05.2021)
4. Мілютіна К. Л. Теорія і практика психологічного тренінгу: Навч. Посіб К.: МАУП, 2004. 192 с.
5. Підгурська В. Ю. Використання тренінгових форм навчання у процесі формування професійного мовлення майбутніх учителів початкових класів / *Medzinárodná vedecko-praktická konferencia «Stav, problémy a perspektívy pedagogického štúdia a sociálnej práce»*: zborník príspevkov z

medzinárodnej vedeckej konferencie (28–29 októbra 2016r.) / Šéfredaktor prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc. Vysoká škola Danybius, Sládkovicovo, Slovenská republika, 2016. S. 244-247.

6. Шевчук О. М. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.

Тетяна Гайдар

студентка

СумДПУ імені А.С.Макаренка

м. Суми

Олена Гончаренко

кандидат педагогічних наук, доцент

старший викладач кафедри соціальної роботи і

менеджменту соціокультурної діяльності

СумДПУ імені А.С.Макаренка

м. Суми

КОНСУЛЬТУВАННЯ ХВОРИХ НА ВІЛ/СНІД

***Анотація.** У статті автор розкриває поняття консультивання та особливості, щодо консультивання соціальним працівником хворих на ВІЛ/СНІД. Охарактеризовує принцип «рівний – рівному» з ВІЛ-позитивними людьми.*

***Ключові слова:** консультивання, принцип «рівний – рівному», ВІЛ-позитивні люди, соціальний працівник-консультант.*

Постановка проблеми. Масштаби поширення епідемії ВІЛ-інфекції набули глобального характеру і є реальною загрозою соціально-економічному розвитку більшості країн світу. Консультивання хворих на ВІЛ/СНІД забезпечує можливість своєчасного доступу до необхідної інформації про шляхи передачі та заходи профілактики, а також щодо лікування, догляду і підтримки.

Мета статті: охарактеризувати особливості консультивання соціальним працівником хворих на ВІЛ/СНІД.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками в Україні активно розвивається соціальна робота, основною метою якої є надання допомоги окремим людям, сім'ям, групам осіб у реалізації їхніх соціальних прав, компенсації фізичних, психічних,